

Csáth Géza A BÉKA

A békát utálok. Szeretek minden állatot, tudom, hogy egyformán fölségek alkotásai a természetnek, de a békától iszonyatosan undorodom.

Elmondom önöknek, hogy miért, bár ha csak ráemlékszem is a dolgra, reszkető félelem fog el, a gyomrom rémületes undorban vonaglik, a szemeim előtt és a torkomon hideg, nedves varangyok mászkálnak, a füleimben egy békanyálzagú hang vartyog, és gerincoszlopomban görcsös, jéghideg iszonyat szaladgál. És én ma éjjel nem fogok aludni. Mégis elmondom, hogy miért iszonyodom a kicsiny békától; miért merednek meg az izmaim halálos izgalomban, amikor két békaszem pislogó, rohadt fényét látom a múltból az agyvelőmbe világolni.

A béka az az állat, mely az életemnek legnagyobb, legjelentősebb perceit okozta. Csakhogy ezek a percek számomra nem az öröm, hanem a borzalom percei voltak. Tudom, azt gondolják majd, hogy mindazt, amit elmondok, egy szegény, szerencsétlen ember mondja el önöknek, akinek a szeme káprázott: tudom, hogy legföljebb érdekesnek találják az esetemet. De kérem, gondolják el, hogy ezt tenniük embertelenség volna. Mert végigszenvedtem akkor ezer ember helyett azt az őrjító, kárhuzatos félelmet, melyet ezer és ezer között nem ismer meg egész életében senki. Önök nem fogják megismerni. Gondolják el, és ne bámuljanak rám, hanem érezzenek együtt velem.

Egy áprilisi esős éjszakán fölriadok az álmomból. A másik oldalamra fordulok, és próbálom folytatni az alvást. Hánykolódom, igazgatom a párnát, de nem sikerül az alvás. Ideges, lázas reszketés búvik lassan minden porcikámba, és valami ismeretlen félelem kezd reám szállni a csöndes sötétségben, mialatt künn az áprilisi eső esik, s mellettem a feleségem lélegzetét hallom.

Érzem, hogy ismeretlen félelem kerít mindjobban a hatalmába, és hogy nincs ellene védekezés sehol sem.

Először szabadulni próbálok tőle, olvasok magamban. Számokat adok és szorzok össze, a régi tanulóársaim nevét sorolom föl; hiába – nem sikerül. A félelem mind erősebb lesz, és minden csepp vérembe beveszi magát, a szívem erősen dobog, a fejemben nyomást érzek, s mindenem hideg. Az izzadság kiüt a homlokomon.

S e pillanatban hang üti meg a fületem. Egy hang, amely gyerek-

síráshoz és elkínzott állat nyögéséhez hasonló. Egy hang, amelyre megül a velő a koponyámban, és a gerincemen rettenetes görcsös borzongás fut végig.

Hallgatózom.

A hang ismétlődik. Erősebben és erősebben. Hallatára idegeim minden szálát elállja a rettenet és a kín. Valami üvöltő, panaszos, hívó és fenyegető hang, amelyet majd végtelen messzeségben, majd közvetlen közelemben hallok, mintha az ágyam fájából és a szobabútorokból áramlana felém.

Mintha egy halálra kínozott kicsi gyerek nyöszörögne. Mintha valami kitépett szárnyú vén bagoly üvöltene az éjszakába az elmúlásról.

És a hang nem szűnik. Rövid szüneteket tart. Majd folyton erősödik, rémületesebbé és fájdalmasabbá válik.

Az egész testem csupa hideg veríték. Fölugrom az ágyból, gyertyát gyújtok, azután rohanok vele szobáról szobára. Megállok. Hallgatózom. A hang egyszer távolabbról, másszor közelebről hangzik. Reszketve és füelve sietek újra és újra keresztül a szobákon. Mintha a hang a konyhából jönne. Valóban, amikor kiléptem, betöltötte az egész konyhát ez a nyögő, pokolian nyávogó, vartyogó hang.

Sietve keresni kezdtem, honnan jó. Egy sarokból hangzott, ahol a mosóteknő állott. Elveszem a teknőt. Egy állatot látok ott, akkorát, mint egy kismacska. Gömböcbe gabalyodva ült, és lomha mozdulattal felém fordult.

Béka volt. De milyen béka. Soha ezelőtt nem láttam olyant. Szőrök voltak a testén. A szemeiből zöldes lidércfény világolt. A teste halotti bűzt terjesztett. Undok nagy szájából csak úgy ömlött a rémületes hangok áradata. Mintha valami felsőbb hatalom parancsára végezte volna pokoli énekét.

Abban a pillanatban, hogy megláttam, eszembe jutott valami, amitől a szívem verése megállt egy pillanatra.

A vidékünkön az a hit van elterjedve, hogy amely házban ilyen szőrös béka éjjel megjelenik, ott hamarosan meghal valaki. Abban az időben több ilyen esetet hallottam. Egy szomszédunk – jó módú gazdaember – mondta nekem, hogy saját szemével látta az átkozott szőrös békát, és leánya, a szép, tizennyolc éves Ágnes, rövid időre azután meghalt.

Akkor egy pillanatig se hittem a dolgot, végre is az ember nem hisz el meséket, ezenkívül a természetrajz se ismeri azt a békát, miért higgyem el tehát én.

De amikor ezzel a békával ott szemben álltam, minden csepp véremmel hittem rémséges jelentőségében. Villámgyorsan rávetetem magam, és rátérdeltem a hideg, undok testére.

Hatalmas bömbölésbe kezdett, mely oly mély és erős volt, hogy lönyerítéshez hasonlíthatnám. Megrémültem, hogy a feleségem

fölbred rá. Fölkaptam hát az állatot, és teljes erővel odacsaptam a konyha köves padlójához. Úgy koppant, mint egy vasgolyó, és hirtelen talpra állva, méternyi ugrással a sarokba igyekezett. Tehetetlenségemben ide-oda rugdosni kezdtem, s nem engedtem, hogy talpra álljon. Zöld varangyedvet lövellt ki a teste, és ez a nyúlós, bűzös folyadék jelölte az útját. Míg így időt nyertem a gondolkodásra, megpillantottam a favágó baltát, s elhatároztam, hogy azzal pusztítom el a szörnyet. Odatereltem tehát a sarokba, ahol a balta állott, azután fölkaptam a szerszámot, hogy gyorsan végezzek vele. Időt vesztetem-e, vagy hogy volt, nem tudom, de a varangy talpra állt, és vilámgyorsan nekem ugrott, éppen a nyakamra, és megharapott.

Fogai voltak.

Leráztam magamról, és lefogtam. Reá térdeltem újra: megint azt az erős, nyerítő hangot hallatta. – Aztán rávágtam a fejére a balta fokával. Zöld vér freccsent az arcomra, és éreztem, hogy a tehetetlen állat micsoda óriási erőfeszítést tesz, hogy elmeneküljön. Újra ütöttem, vágtam. Földaraboltam. Levágtam a lábát, a fejét, úgyhogy a végén csak egy alaktalan, nyálas, bűzös, zöld tömeg feküdt előttem.

Mikor elvégeztem rémes munkámat – föllélegzettem, úgy éreztem, mintha talán sikerült volna megvédeni enyéimet a fenyegető halálveszedelemtől. Reszketve, fázva, de megkönnyebbülve mentem vissza a hálósobába. A feleségem csendesen, nyugodt lélegzettel aludt. Halavány arcán enyhe mosolygás lebegett. Odamentem és megcsókoltam, mire gyengén sóhajtott. Egy ideig szorongva néztem az arcát, aztán fáradt és mély álomba merültem.

Másnap korán reggel, amikor felébredek – mert korán kelő ember vagyok –, rémülve jut eszembe, hogy a béka tetemét, a véres baltát és az éjjeli küzdelem nyomait elfeledtem eltakarítani. Kiugrom az ágyból, és a konyhába sietek, hogy – ha lehet – még elejét vegyem annak, hogy a cselédek vagy a gyerekek meglássanak vagy megtudjanak valamit.

Csodálkozásomra nem volt semminek semmi nyoma. A balta a helyén állott. A konyha kövei tiszták, a szolgáló még nem jött be a cselédszobából.

Őnök most azt mondják, kérem, hogy álmodtam. Tudják meg tehát, hogy a feleségem e nap után két hétre kiterítve feküdt.